

- © Traducerea și permisiunea pentru republicare au fost oferite de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova în scopul includerii sale în baza de date HUDOC a Curții.
- © The present text and the authorisation to republish it were granted by the Constitutional Court of the Republic of Moldova for the purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.
- © La traduction et l'autorisation de republier ont été accordées sous l'autorité de la Cour Constitutionnelle de la République de Moldova à son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

***Ulemek v. Croația* - [21613/16](#)**

Hotărârea din 31.10.2019 [Secția I]

Articolul 35

Articolul 35-1

Epuizarea căilor interne de atac

Remediu național efectiv

Neepuizarea remediilor preventive contrabalansate de examinarea generală a Curții Constituționale a fondului cauzei în cadrul procedurilor compensatorii: *obiecție preliminară respinsă*

Articolul 13

Remediu efectiv

Remedii preventive și compensatorii pentru condiții inadecvate de detenție: *inadmisibilă*

Articolul 35

Articolul 35-1

Termenul de șase luni

Cererea a fost depusă în mod corespunzător la Curte după obținerea hotărârii Curții Constituționale în cadrul procedurilor compensatorii: *obiecție preliminară respinsă*

În fapt – Reclamantul și-a executat pedeapsa cu închisoarea în două penitenciare din Croația, și anume în Penitenciarul Zagreb și în Penitenciarul de Stat Glina. Regimul închisorii și condițiile de detenție în aceste două penitenciare erau diferite. Cu privire la condițiile de detenție din Penitenciarul Zagreb, reclamantul nu a utilizat remediu preventiv în fața administrației penitenciarului și/sau în fața judecătorului competent cu executarea pedepsei, pe care Curtea Europeană l-a considerat unul efectiv în jurisprudența sa. Cu privire la condițiile de detenție din Penitenciarul de Stat Glina, reclamantul a utilizat acest remediu, însă acesta nu s-a adresat la Curtea Constituțională, odată ce au fost respinse plângerile sale. Curtea Europeană a constatat deja că depunerea unei cerere la Curtea Constituțională constituia o etapă suplimentară în procesul epuizării remediei preventive pentru condițiile de detenție din Croația. Totuși, după eliberarea acestuia din Penitenciarul de Stat Glina, reclamantul a pornit o acțiune civilă pentru preținse condiții inadecvate de detenție din ambele penitenciare. După respingerea plângerii constituționale pe fond, reclamantul a depus o cerere la Curtea Europeană în interiorul termenului de șase luni de la comunicarea hotărârii Curții Constituționale. El s-a plâns, în principal, în baza articolului 3 și 13 din Convenție, de condițiile inadecvate de detenție din ambele penitenciare și de lipsa unui remediu efectiv în această privință.

În drept – articolul 35 § 1

(a) *Cu privire la existența unor remedii efective în baza articolului 13 din Convenție, în general, și în special în privința condițiilor de detenție în jurisprudența Curții Europene*

Curtea a examinat recent reformele structurale ale sistemelor de remediere din diferite țări. Aceste reforme au fost introduse ca răspuns la hotărârile-pilot și hotărârile-cadru ale Curții privind condițiile inadecvate de

detenție. Prin urmare, Curtea și-a confirmat jurisprudența potrivit căreia remediile preventive și compensatorii în acest context trebuie să fie complementare.

(b) Epuizarea căilor de atac și respectarea termenului de șase luni în cazurile privind condițiile de detenție în jurisprudența Curții Europene

Reclamanții care se aflau încă în detenție în circumstanțele de care s-au plâns erau obligați să epuizeze remediul preventiv efectiv disponibil înainte de a-și prezenta plângerile în fața Curții.

Totuși, în cazurile în care condițiile nesatisfăcătoare de detenție au luat sfârșit deja, utilizarea unui remediu compensatoriu, cum ar fi acțiunea civilă în acoperirea prejudiciului constituia, în mod normal, un remediu efectiv în sensul articolului 35, atunci când nu exista un remediu preventiv care să ofere o cale efectivă pe care reclamanții puteau și trebuiau s-o utilizeze în timpul detenției. În consecință, dacă un reclamant fusese deja eliberat atunci când și-a depus cererea, un remediu de natură compensatorie putea, în principiu, să fie efectiv și putea să le ofere o redresare echitabilă pentru pretinsa încălcare a articolului 3. Din contră, pentru țările în care exista un remediu efectiv, Curtea a avut în vedere efectivitatea remediei compensatorii în coroborare cu utilizarea unui remediu preventiv efectiv.

În acest context, inițierea unei acțiuni civile în repararea prejudiciului nu constituia o alternativă pentru utilizarea adecvată a remediei preventive, indiferent de faptul că aceste remedii pot fi, în ansamblu, exercitate în cadrul a două seturi de proceduri judiciare separate. Mai mult, era rezonabil să se pretindă de la deținut exercitarea remediei preventive efectiv disponibil ca o condiție prealabilă pentru exercitarea remediei compensatorii cu scopul de obține despăgubiri pentru condițiile inadecvate de detenție din trecut. Într-adevăr, un remediu efectiv preventiv putea să aibă un impact imediat asupra condițiilor inadecvate de detenție ale reclamantului. În cazul unui remediu compensator, acesta putea doar să ofere redresarea pentru consecințele pretinselor condiții inadecvate de detenție ale reclamantului.

Din perspectiva obligațiilor statului în baza articolului 13, perspectiva unui redresării nu poate legitima suferințele deosebit de grave care încalcă articolul 3 și reduc în mod inacceptabil obligația juridică a statului de a-și conforma standardele de detenție cu exigențele Convenției. Astfel, având în vedere legătura strânsă dintre articolele 13 și 35 § 1 din Convenție, nu ar fi rezonabil să se accepte că, odată ce a fost stabilit un remediu preventiv, din perspectiva articolului 13 – ca un remediu considerat de Curte drept cel mai adecvat mod de soluționare a plângerilor privind condițiile inadecvate de detenție – reclamantul să poată fi scutit de obligația de a epuiza acest remediu înainte de a-și depune cererea la Curte.

Așadar, în mod normal, înainte a-și depune plângerile cu privire la condițiile de detenție la Curte, reclamanților li s-a cerut întâi să utilizeze în mod adecvat remediul preventiv efectiv disponibil și apoi, dacă este cazul, remediul compensator relevant.

Totuși, puteau exista cazuri în care exercitarea unui altfel de remediu preventiv efectiv să fie inutilă, având în vedere durata scurtă de ședere a reclamantului în condiții inadecvate de detenție. Într-un asemenea scenariu, singura opțiune viabilă ar fi remediul compensator care să ofere posibilitatea obținerii unei redresări pentru plasamentul din trecut în condiții inadecvate. Perioada de timp pentru ca utilizarea remediei preventive să fie considerată inutilă poate depinde de mulți factori legați de modul de funcționare a sistemului căilor interne de atac și de natura pretinselor condiții inadecvate de detenție a reclamantului.

Utilizarea remediei compensatorii nu poate fi nelimitată în timp: în mod normal, aceasta trebuie exercitată în termen de șase luni de la încetarea pretinselor condiții inadecvate de detenție. Acest fapt nu afectează posibilitatea ca dreptul național relevant să prevadă alte modalități de utilizare a remediei sau un termen de prescripție mai mare pentru exercitarea remediei compensatorii, caz în care exercitarea remediei a fost determinată de modalitățile și termenele naționale relevante.

În cazul în care niciun remediu nu a fost disponibil pentru reclamant, perioada începea să curgă de la data faptelor sau a măsurilor de care s-a plâns sau de la data la care a cunoscut despre acest act sau despre efectele ori prejudiciul acestuia pentru reclamant. Atunci când era clar de la început că exercitarea remediei nu poate fi considerată efectivă pentru plângerea reclamantului, exercitarea acestui remediu nu putea întrerupe curgerea termenului de șase luni. Prin urmare, în cazul în care reclamantul a beneficiat de remediul existent aparent și doar ulterior a aflat despre circumstanțele care au făcut remediul inefectiv, ar putea fi

oportun să se considere ca început al curgerii termenului de șase luni data la care reclamantul a cunoscut sau trebuia să cunoască inițial aceste circumstanțe.

Mai mult, în contextul condițiilor de detenție, perioada de detenție a reclamantului trebuia considerată ca o „situație continuă” în care reclamantul a fost închis în diferite regimuri și/sau unități de detenție, atât timp cât detenția a fost executată în condiții substanțial similare, în unități de detenție de același tip. Absențele scurte, în timpul cărora reclamantul a fost scos din penitenciar pentru audieri sau alte acțiuni procesuale, nu ar avea incidență asupra caracterului continuu al detenției. Totuși, eliberarea sau transferul reclamantului într-un regim de detenție diferit, atât în interiorul, cât și în afara penitenciarului, ar pune capăt „situației continue”. Capătul de cerere privind condițiile de detenție trebuie formulat în termen de șase luni de când situația invocată a luat sfârșit sau dacă a existat un remediu național efectiv de epuizat, în termen de șase luni de la hotărârea definitivă în procedura de epuizare.

(c) Observații preliminare privind remediile preventive și compensatorii din Croația

Sistemul juridic croat prevedea atât remedii preventive, cât și remedii compensatorii. Remediu preventiv a fost exercitat printr-o plângere directă către administrația penitenciarului și/sau judecătorului de executare, în timp ce remediu compensator se referea la posibilitatea obținerii unei despăgubiri sub formă de daune în fața tribunalelor civile. Oricum, în cazul unui rezultat defavorabil la exercitarea remediei preventive și/sau compensator, reclamantul își putea prezenta plângerile în fața Curții Constituționale, care avea, de asemenea, competența de a dispune eliberarea sau înlăturarea din condițiile inadecvate ale penitenciarului.

Totuși, însuși remediu compensator destinat obținerii prejudiciului pentru perioada în care reclamantul a fost ținut în condiții inadecvate de detenție nu a fost efectiv în sine. Doar în coroborare cu exercitarea efectivă a remediei preventive, care conduce la recunoașterea încălcării drepturilor reclamantului și la înlăturarea lui din condițiile inadecvate de detenție, procedurile civile puteau să satisfacă exigențele efectivității. Reclamanții trebuiau să exercite în mod diligent remediu preventiv disponibil și, în eventualitatea unui rezultat nefavorabil, să sesizeze Curtea Constituțională.

În consecință, reclamanților li se cerea ca înainte de a-și depune plângerea în fața Curții Europene să-i ofere Curții Constituționale croate posibilitatea de redresare a situației acestora și de soluționare a chestiunilor pe care doreau să le prezinte Curții Europene. În cazurile în care reclamanții nu s-au conformat cu aceasta exigență, Curtea le-a declarat cererile inadmisibile din cauza neepuizării căilor interne de atac.

Potrivit practicilor relevante ale autorităților naționale, inclusiv ale Curții Constituționale, odată pus în aplicare remediu preventiv prin depunerea inițială a plângerii la administrația penitenciarului și/sau la judecătorul competent cu executarea pedepsei, nici înlăturarea din condițiile inadecvate de detenție, nici eliberarea nu împiedica examinarea și constatarea încălcării articolului 3.

Cu privire la exercitarea remediei compensator, Curtea Constituțională a reținut recent că reclamanții nu erau obligați să exercite remediu preventiv în fața judecătorului competent cu executarea sentinței pentru a li se permite formal să depună o acțiune civilă în acoperirea prejudiciului în fața tribunalelor civile (care, de asemenea, le-ar fi permis, dacă era necesar, să-și prezinte plângerile în fața Curții Constituționale). Totuși, în cazul în care reclamanții și-au depus plângerea constituțională după ce acțiunile civile pentru acoperirea prejudiciului au fost respinse (în legătură cu condițiile inadecvate de detenție), se pare că Curtea Constituțională a abordat cazurile în două moduri. Pe de o parte, în câteva cazuri, Curtea Constituțională și-a limitat examinarea la evaluarea procedurală a obligației tribunalelor civile în elucidarea circumstanțelor condițiilor de detenție ale unui fost deținut. Pe de altă parte, în alte cazuri, chiar Curtea Constituțională a examinat condițiile (in)adecvate de detenție, și nu doar aspectul procedural al plângerii.

S-a constatat că principiile sus-menționate cu privire la remediile efective erau aplicabile și cererilor în baza articolului 8 din Convenție privind condițiile și regimul de detenție a unui reclamant.

(d) Efectivitatea remediilor din Croația cu privire la pretensele condiții inadecvate de detenție

Curtea Europeană și-a confirmat jurisprudența privind existența remediilor efective preventive și compensatorii în Croația cu privire la pretensele condiții inadecvate de detenție.

(e) *Dacă reclamantul a epuizat în mod corespunzător căile interne de atac și dacă a respectat termenul de șase luni*

Cu privire la capătul de cerere a reclamantului privind condițiile inadecvate de detenție, trebuia analizat dacă reclamantul a epuizat în mod corespunzător remediile naționale relevante (preventive și compensatorii) pentru unele perioade din detenția lui, așa cum se cerea în jurisprudența Curții. În consecință, s-a pus, de asemenea, problema dacă reclamantul a respectat termenul de șase luni pentru depunerea cererii în fața Curții. În calitate de cea mai înaltă jurisdicție din țară, Curtea Constituțională a examinat în fond plângerile reclamantului privind condițiile inadecvate de detenție pentru toată perioada de detenție în Penitenciarul Zagreb și Penitenciarul de Stat Glin, iar reclamantul a depus în mod corespunzător cererea la Curtea Europeană după obținerea acelei hotărâri al Curții Constituționale. Deoarece rămânea valabilă jurisprudența Curții Constituționale, cererile reclamantului nu puteau fi respinse pentru neepuizarea căilor interne de atac și/sau nerespectarea termenului de șase luni.

(f) *Concluzie*

Având în vedere considerentele sus-menționate, reitărând că nu exista nimic în argumentele reclamantului care să pună problema efectivității generale a remediilor din Croația cu privire la pretensele condiții inadecvate de detenție, Curtea a constatat că cererea reclamantului în baza articolului 13 era vădit nefondată.

Concluzie: obiecțiile preliminare respinse (epuizarea căilor interne de atac).

De asemenea, Curtea a constatat, în unanimitate, existența unei încălcări a articolului 3 în privința condițiilor de detenție a reclamantului în Penitenciarul Zagreb; și nicio încălcare a articolului 3 cu privire la condițiile de detenție a reclamantului în Penitenciarul de Stat Glin.

Articolul 41: 1,000 EUR în privința prejudiciului moral suportat..

(Vezi, de asemenea, Fișa tematică privind [Condițiile de detenție și tratamentul deținuților](#); *Łomiński v. Polonia* (dec.), [33502/09](#), 12 octombrie 2010, [Nota informativă 134](#); *Ananyev și alții v. Rusia*, [42525/07](#) și [60800/08](#), 10 ianuarie 2012, [Nota informativă 148](#); *Torreggiani și alții v. Italia*, [43517/09](#) et al., 8 ianuarie 2013, [Nota informativă 159](#); *Stella și alții v. Italia* (dec.), [49169/09](#) et al., 16 septembrie 2014, [Nota informativă 177](#); *Varga și alții v. Hungary*, [14097/12](#) et al., 10 martie 2015, [Nota informativă 183](#); *Shishanov v. Republica Moldova*, [11353/06](#), 15 septembrie 2015, [Nota informativă 188](#); *Muršić v. Croația* [GC], [7334/13](#), 20 octombrie 2016, [Nota informativă 200](#); *Domján v. Ungaria* (dec.), [5433/17](#), 14 noiembrie 2017, [Nota informativă 212](#); și *Draniceru v. Republic Moldova* (dec.), [31975/15](#), 12 februarie 2019, [Nota informativă 226](#))